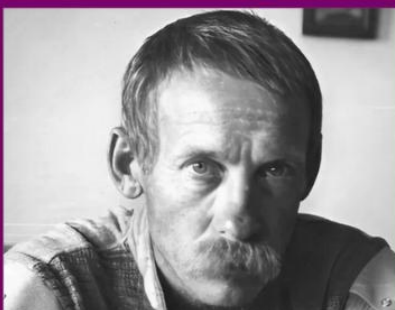




Шевченківські лауреати *Донеччини*



*Інформаційні
матеріали*



УДК 06.05(477.62)

Ш 37

Шевченківські лауреати Донеччини [Текст] : інформ. матеріали / Ш37 Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» (Україна) ; уклад. Н. В. Корабльова. – [Б. м.], 2025. – 35 с. : фот.

У 2026 році Національна премія України імені Тараса Григоровича Шевченка має поважний ювілей – 65 років від дня заснування.

Пропоновані Донецькою обласною бібліотекою для дітей інформаційні матеріали знайомлять читачів з лауреатами Національної премії України імені Тараса Шевченка - уродженців Донеччини та тих, хто мешкав і працював на її території.

У довідковому виданні подано короткі біографічні відомості, інформацію про основні творчі здобутки (із зазначенням років оприлюднення творів) та портрети лауреатів. Крім того, ця робота містить хронологічний покажчик «Лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка Донеччини».

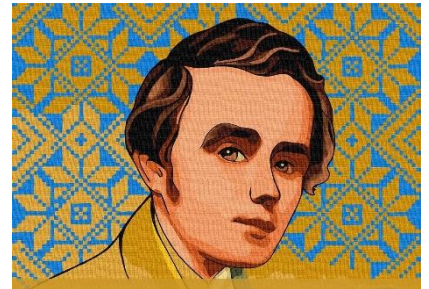
Видання адресоване бібліотечним фахівцям, краєзнавцям, освітянам, студентам гуманітарних вузів та коледжів, широкому колу шанувальників культури, літератури та мистецтва України.

УДК 06.05(477.62)

«... Вона, безумовно, є творчим стимулом і предметом гордості за імена і твори, які поповнювали і поповнюють скарбницю літератури і мистецтва... Шевченківська премія – це знаменна і поважна іпостась невисипущого кожноденного діяння у сфері високої духовності, утривалення неперебутих цінностей української нації».

Роман Лубківський

Історія найвищої державної відзнаки за творчі досягнення в царині літератури та мистецтва України розпочалася у далекому вже 1961 році, який був безпрецедентним за масштабами вшанування пам'яті Тараса Шевченка. Століття від дня смерті великого Кобзаря стало приводом для проведення урочистих вшанувальних заходів не лише в Україні, а й у всьому СРСР. 20 травня 1961 року Радою Міністрів Української РСР була прийнята постанова «Про встановлення щорічних республіканських премій імені Т. Г. Шевченка». Тоді ж розроблене й затверджене Положення про премію та зразки почесних знаків і дипломів лауреатів, а також створений Урядовий комітет при Раді Міністрів УРСР.



Згідно з положенням щорічно 9 березня, у день народження Тараса Григоровича, присуджувалося три премії за видатні твори літератури, образотворчого мистецтва, театрального мистецтва та хореографії, які є вершинним духовним надбанням нації, а також утверджують високі гуманістичні ідеали, збагачують історичну пам'ять народу, його національну свідомість і самобутність.

Першими лауреатами премії ім. Т. Г. Шевченка 9 березня 1962 року стали Павло Тичина та Олесь Гончар (у галузі літератури), Платон Майборода (в галузі музики). Вже наступного, 1963 року, Диплом і Почесний знак лауреата отримав уродженець Донеччини Володимир Сосюра!

У квітні 1969 року республіканську премію ім. Т. Г. Шевченка та республіканську премію з архітектури було перетворено на Державну премію УРСР імені Т. Г. Шевченка та встановлено 5 премій. Особам, відзначеним премією, присвоювали звання «Лауреат Державної премії Української РСР імені Т. Г. Шевченка» та вручали диплом і Почесний знак.

В 1977 році до переліку галузей премії було додано журналістику і публіцистику, теорію та історію літератури, театральне мистецтво. У 1982 році додано ще одну премію – за кращий твір літератури й мистецтва для юнацтва.

Із здобуттям Україною державної незалежності розпочався новий етап в історії Шевченківської премії. В 1991 році змінено назву премії на «Державна премія України імені Тараса Шевченка». У вересні 1996 року було встановлено ще Малу державну премію за кращий творчий дебют молодих митців до 35 років (проіснувала до 1999 року).



Відповідно до Указу Президента України від 27.09.1999 р. № 1228/99, з метою піднесення ролі й престижу Державної премії України імені Тараса Шевченка як найвищої в Україні відзнаки в галузі літератури, мистецтва і культури, премія отримала нову назву – «Національна премія України імені Тараса Шевченка». А 16 березня 2000 року, відповідно до прийнятого Закону України «Про державні нагороди України», Національна премія України імені Тараса Шевченка була віднесена до державних нагород України (присуджується авторові чи виконавцеві один раз за життя).

Впродовж багатьох років змінювалися склад Шевченківського комітету і кількість премій, вдосконалювалася процедура їхнього присудження. Незмінною залишалася сама Шевченківська премія – як найпрестижніша творча відзнака за найвидатніші твори літератури й мистецтва, публіцистики й журналістики. Освячена іменем великого Кобзаря, ця творча нагорода (яку ще називають «українською нобелівкою») має незаперечний авторитет в Україні і в усьому світі.

Особі, удостоєній Національної премії України імені Тараса Шевченка, присвоюється звання лауреата Національної премії і вручається Диплом та Почесний знак лауреата Національної премії.

Диплом лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка являє собою папку темно-синього кольору, на лицьовому боці якої наявні зображення малого Державного Герба України та напис «Диплом лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка». По периметру папка облямована лиштвою із зображенням лаврового листя. На лівій вклейці внутрішньої сторони Диплома вміщене зображення автопортрета Т. Шевченка в молодому віці в обрамленні рослинного орнаменту, на правій вклейці – зображення малого Державного Герба України і надрукований під ним текст, в якому зазначена дата видання і номер відповідного Указу Президента, прізвище, ім'я, по батькові лауреата, якому присуджено премію.



Почесний знак лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка виготовляється з жовтого металу і має форму круглої медалі з барельєфним зображенням Тараса Шевченка (автопортрет у молодому віці), обрамленим подвійними пружками і просічним вінком рослинного орнаменту.

Шевченківські лауреати – це цвіт української нації, окраса її літератури, культури, науки та мистецтва. Пропонуємо познайомитися з нашими земляками-лауреатами Шевченківської премії.



Андієвська Емма Іванівна (1931) – українська письменниця, поетеса та художниця.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2018 року за книги поезій «Щодення: перископи», «Маратонський біг», «Шухлядні краєвиди», «Бездзигарний час», «Міста-валети».

Життєпис: народилася 19.03.1931 року у м. Сталіно (зараз м. Донецьк) в родині хіміка-винахідника. До 12 років мешкала в м. Сталіно, потім за станом її здоров'я родина переїхала у Вишгород, згодом до Києва. Восени 1941 року, перед окупацією Києва німецькими військами, батька Емми було розстріляно агентами НКВС, щоб його винаходами не скористалися німці. В 1943 році разом з родиною емігрувала на Захід, до Німеччини.

Освіта: Вільний український університет (м. Мюнхен). В 1957 році захистила магістерську роботу з філософії та філології.

Діяльність: працювала диктором, сценаристом, режисером на радіостанції «Свобода» (1954–1957, 1959–1995). У 1957–1959 мешкала в м. Нью-Йорк (США), працювала дизайнером у «Norcross Greeting Card Company», бібліотекарем у медичній бібліотеці. Після одруження з літературним критиком та письменником І. Кошелівцем повернулася до м. Мюнхен, де мешкає дотепер. У 1990-х роках подружжя неодноразово відвідувало Україну. У 2000-х, до початку бойових дій на Донеччині, поетеса приїхала до рідного Донецька, де пройшли творчі вечори, презентації книжок та зустрічі з прихильниками її творчості, виставка картин у Донецькому художньому музеї.

Емма Андієвська належить до найвідоміших поетів української діаспори, вона працює у стилі сюрреалізму та герметизму, є представницею модернізму в українській літературі другої половини ХХ ст. Створила власний світ поетичних і художніх образів у високо індивідуальній манері. Філософські, духовні та містичні теми є головними у творчості мисткині. Критики поставили поетесу на рівень раннього Тичини й Артюра Рембо, відзначили єдність поетичного стилю з художніми роботами, якими вона ілюструє свої книги. Поетична, прозова та художня творчість Емми Андієвської тематично пов'язані; превалюють теми буття, вибору, добра, «круглого часу», України.

З 1994 року є членкинею Національної спілки письменників України, Міжнародного ПЕН-клубу, Спілки професійних митців Німеччини.

Творчість: Емма Іванівна є авторкою понад сорока україномовних поетичних та прозових книг. Поетичні збірки: «Поезії» (1951), «Народження ідола» (1958), «Риба і розмір» (1961), «Кути опостінь» (1963), «Первні»

(1964); «Базар» (1967), «Пісні без тексту» (1968), «Наука про землю» (1975), «Кав'ярня» (1983), «Спокуси святого Антонія» (1985), «Вігілії» (1987), «Архітектурні ансамблі» (1989), «Знаки. Тарок» (1995), «Межиріччя» (1998), «Сегменти сну» (1998), «Вілли над морем», «Атракціони з орбітами й без» (обидві 2000), «Хвилі» (2002), «Хід конем» (2004), «Погляд з кручі» (2006), «Півкулі і конуси» (2006), «Рожеві казани» (2007), «Фульгурити» (2008), «Ідилії» (2009), «Міражі» (2009), «Мутанти» (2010), «Ламані коани» (2011), «Міста-валети» (2012), «Бездзигарний час» (2013), «Шухлядні краєвиди» (2015), «Маратонський біг» (2016), «Щодення: перископи» (2017), «Дутики» (2018), «Фарос» (2019). Проза: «Подорож» (новели, 1955), «Тигри» й «Джалапіта» (обидві 1962), «Казки» (2000), «Проблема голови» (2000); романи: «Герострати» (1971), «Роман про добру людину» (1973), «Роман про людське призначення» (1982), «Лабіринт» (не завершений, фрагменти опубліковані в 1988 році).

Як художниця-авангардистка, Емма Андієвська створила понад 9000 картин у стилі сюрреалізму та герметизму. Художні виставки мисткині проводилися в різних країнах світу та в Україні (з 1992 року). Чимало творів авторки є експонатами різних музеїв світу та мистецьких колекцій приватних осіб.

Нагороди та відзнаки: лауреат літературної премії Фундації Тетяни та Омеляна Антоновичів за «Роман про людське призначення» (1984); кавалер Ордена «За інтелектуальну відвагу» незалежного культурологічного часопису «Ї» (2002); лауреат міжнародної літературної премії «Тріумф» (2003) та премії «Глодоський скарб» (2009); «Золота грамота» Донецького Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка (2011).

Дізнатися більше:

Андієвська Емма Іванівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Емма_Андієвська (дата звернення 08.04.2025). – Заголовок з екрана.

Горбань, Діана. Хто така Емма Андієвська? [Електронний ресурс] / Д. Горбань // *Ukrainer* [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 07 берез. – Режим доступу: <https://www.ukrainer.net/emma-andiievska/> (дата звернення 08.04.2025). – Заголовок з екрана.

Коптілов, В. В. Андієвська Емма [Текст] / В. В. Коптілов, О. Г. Астаф'єв // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 1. – Київ, 2001. – С. 473.

Чумак, Галина. Повернення Емми Андієвської [Текст] / Г. Чумак // *Постаті: нариси про видатних людей Донбасу*. – Донецьк, 2011. – С. 155–158.



Асєєв Станіслав Володимирович (1989) – український письменник, журналіст та правозахисник.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2021 року за книгу «В ізоляції».

Життєпис: народився 01.10.1989 року в м. Донецьк. Дитячі роки пройшли в м. Макіївка.

Освіта: Донецький державний інститут інформатики і штучного інтелекту, факультет філософії і релігієзнавства (2010). Магістратура Донецького національного технічного університету, факультет комп'ютерних наук і технологій (2012, диплом магістра релігієзнавства з відзнакою).

Діяльність: після закінчення університету поїхав до Франції, щоб вступити до лав Французького іноземного легіону. Повернувшись в Україну, змінив багато професій. Як журналіст співпрацював з газетою «Дзеркало тижня», журналом «Український тиждень», українською службою «Радіо Свобода» та проектом «Радіо Донбас. Реалії».

Після захоплення Донецька проросійськими сепаратистами в 2014 році залишився у місті; у своїх блогах фейсбуку, статтях та радіорепортажах для української та міжнародної аудиторії висвітлював повсякденне життя в окупації (під псевдонімом Станіслав Васін). Через журналістську діяльність та громадянську позицію у травні 2017 року був викрадений спецслужбами «ДНР», утримувався до 29 грудня 2019 року у в'язниці на території фонду Ізоляція (м. Донецьк). Під тиском міжнародної спільноти визволений з полону в межах обміну «76 на 127». Член Українського ПЕН, засновник Justice Initiative Fund (JIF) – фонду, який виплачує нагороду за інформацію про воєнних злочинців. У 2024 року пішов добровольцем до ЗСУ, служив у 109-ій бригаді Територіальної оборони на Донеччині.

Творчість: автор збірника поем та оповідань «Шестой день», драми «Андерхилльские ведьмы» (обидві 2011), роману-автобіографії «Мельхіоровий слон, або Людина, яка думала» (2015), збірки есеїв «В ізоляції» (2018), роману «Світлий шлях: історія одного концтабору» (2020), збірки оповідань «Шелест бамбукового гаю» (2022).

Нагороди та відзнаки: премія «Вільна преса Східної Європи» німецького фонду ZEIT і норвезького Fritt Ord (2020), премія Національної спілки журналістів України за захист свободи слова імені Ігоря Лубченка за 2020 рік, Міжнародна премія Вітольда Пілецького (2022), премія за мужність імені Діанни Ортіс від Heartland Alliance (організація, яка працює у сфері захисту прав людини у всьому світі, 2023).

Дізнатися більше:

Асєєв Станіслав Володимирович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу:

Савченко, Оксана. Повернення з пекла. Як філософія допомагала пережити тортури письменнику Станіславу Асєєву [Електронний ресурс] / О. Савченко // ЛІГА.net [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 19 черв. – Режим доступу: https://project.liga.net/projects/stanislav_aseev_ua/ (дата звернення 08.04.2025). – Заголовок з екрана.



Биков Леонід Федорович (1928–1979) – актор театру і кіно, кінорежисер та сценарист.

Державна премія УРСР імені Тараса Шевченка 1977 року за постановку та виконання головних ролей у фільмах «В бій ідуть тільки “старики”» та «Ати-бати, йшли солдати».

Життєпис: народився: 12.12.1928 року в с. Знам'янка Слов'янського району Донецької області в родині робітників. Дитячі та юнацькі роки пройшли в м. Краматорськ. Загинув у автокатастрофі 11.04.1979 року поблизу смт Димер, Київська область; похований на Байковому кладовищі в м. Київ.

Освіта: Харківський театральний інститут (1951, курс Д. Антоновича).

Діяльність: у 1951–1960 роках працював у Харківському державному академічному театрі імені Т. Шевченка (зараз Харківський академічний український драматичний театр ім. Т. Шевченка). У 1960–1969 роках – актор і режисер кіностудії «Ленфільм», у 1969–1979 роках працював у Києві, на кіностудії імені О. Довженка (зараз Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка).

Творчість: відзняв 4 кінофільми, зіграв ролі у 22 кінострічках. Ролі в театрі: Паллада («Загибель ескадри» О. Корнійчука, 1951), Павка Корчагін («Як гартувалася сталь» за М. Островським, 1952), Олег («У пошуках радощів» В. Розова), Жанека («Не називаючи прізвищ» В. Минко) тощо. Ролі у кіно: Сашко («Доля Марини», 1953), Петро Мокін («Приборкувачка тигрів», 1954), Максим («Максим Перепелиця», 1956), Павло Богатирьов («Дорога моя людина», 1958), Альоша Акішин («Добровольці», 1958), танкіст Олексій («Травневі зірки», 1959), Льоша Штиков («Обережно, бабусю!», 1960), Альошка («Альошчине кохання», 1961), Гаркуша («На семи вітрах», 1962), візник («У місті С», 1967), Сашко Макаренко («Розвідники», 1968) тощо. Режисер-постановник фільмів: «Зайчик» (1964, роль Зайчика), «Де ви, лицарі?» (1971, роль І. Кресовського), «В бій ідуть тільки “старики”» (1974, співавтор сценарію і виконавець ролі командира «співочої» ескадрилії

Олексія «Маестро» Титаренка), «Ати-бати, йшли солдати...» (1977, роль Віктора Святкіна). Автор кіносценарію «Пришелець» (1979).

Відзнаки та нагороди: заслужений артист УРСР (1958), заслужений артист РРФСР (1965), народний артист УРСР (1974).

Дізнатися більше:

Биков Леонід Федорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Биков_Леонід_Федорович (дата звернення 08.04.2025). – Заголовок з екрана.

Биков Леонід Федорович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 60–61.

Його називали «Маестро» [Текст] : біобібліогр. есе / Комунал. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» ; уклад. Н. В. Корабльова. – [Б. м.], 2023. – 16 с. : фот.

Коломієць, Ростислав Григорович. Леонід Биков [Текст] / Р. Г. Коломієць ; худож.-оформлювач Є. В. Вдовиченко. – Харків : Фоліо, 2020. – 123 с. – (Знамениті українці).

Корогодський, Роман. «Судилися лише вчинки» [Текст] // У КІНОКОЛІ / за ред. В. Войтенка. – Київ : Дух і літера, 2012. – С. 315–336.



Бровун Марк Матвійович (1946–2012) – театральний діяч.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2003 року за виставу «Енеїда» Донецького академічного українського музично-драматичного театру (за П. І. Котляревським, разом з В. О. Щупаковим).

Життєпис: народився 24.07.1946 року у м. Сталіно (зараз м. Донецьк). Художній керівник Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру. Почесний доктор Донецького національного університету імені Василя Стуса. Заступник голови Донецького міжобласного відділення Національної спілки театральних діячів України. Депутат Донецької обласної ради IV, V та VI скликань. Голова постійної комісії з питань культури, духовності та підтримки засобів інформації Донецької обласної ради IV та V скликань. Помер у ніч з 8 на 9 жовтня 2012 року в результаті тяжкої хвороби; похований в м. Донецьк.

Освіта: Донецький державний університет (економічний факультет). Луганський інститут культури і мистецтв (режисерський факультет).

Діяльність: в 1976–2012 роках працював адміністратором, директором (1987), генеральним директором-художнім керівником (1994), художнім керівником (2009) Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру.

Запровадив нові форми і методи роботи, популяризації театрального мистецтва: був автором концепції та ведучим щомісячної телепередачі про театральне мистецтво «Біля каміна» (1996), яка понад 10 років виходила на Донецькому обласному телебаченні. Ініціатор проведення регіональних театральних фестивалів «Театральний Донбас» (1992) та відкритого фестивалю вистав для дітей та юнацтва «Золотий ключик» (1997), видання журналу про театральне життя Донеччини «Наш театр».

Відзнаки та нагороди: звання «Заслужений працівник культури України» (1993), лауреат премії Національної спілки театральних діячів України ім. Миколи Садовського (1997), повний кавалер ордена «За заслуги» (2001–2009) та повний кавалер відзнаки «Шахтарська слава», Народний артист України» (2012). Серед нагород – Почесні грамоти Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства культури і туризму України, Донецької обласної ради, Донецької обласної державної адміністрації.

Дізнатися більше:

Бровун Марк Матвійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бровун_Марк_Матвійович (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.

Бровун Марк Матвійович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 84–85.

Куц, Павло. Марко Бровун: «Наш театр розвінчує міфи про тотальну русифікацію Донбасу» [Текст] / П. Куц // Урядовий кур'єр [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2012. – 31 берез. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/marko-brovun-nash-teatr-rozvinchuye-mifi-pro-total/> (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.



Василенко Василь Якович (1955) – український диригент, педагог, поет.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2014 року за оперу Р. Вагнера «Летючий Голландець» Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (у складі колективу).

Народився 08.12.1955 року в с. Медвин

Богуславського району Київської області в родині колгоспників.

Освіта: Таращанський технікум механізації та електрифікації сільського господарства. Львівська державна консерваторія імені М. Лисенка (клас оперно-симфонічного диригування Ю. Луціва, 1986).

Діяльність: в 1994–1996, 2001–2003 роках працював диригентом, генеральним директором і художнім керівником (2001) Одеського державного академічного театру опери та балету. У 1996–1998 роках – диригент Харківського театру опери та балету. Започаткував Міжнародний фестиваль оперного мистецтва «Золота корона» (1998).

У 2003–2014 роках – головний диригент Донецького національного академічного театру опери та балету ім. А. Солов'яненка. Після окупації Донецька збройними формуваннями РФ був змушений залишити роботу в Донецькому національному академічному театрі опери та балету ім. А. Солов'яненка.

У 2015–2023 – диригент Національного президентського оркестру, оперного театру-студії Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Водночас займається викладацькою роботою – є професором кафедри оперної підготовки Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Від вересня 2021 року – головний диригент Київської опери (Київський академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва).

Творчість: диригент-постановник більше 30 оперно-балетних вистав, серед яких «Фальстаф» Дж. Верді, «Богема» і «Турандот» Дж. Пуччіні, «Євгеній Онегін» П. Чайковського, «Ромео і Джульєтта» С. Прокоф'єва, «Тисяча і одна ніч» Ф. Амірова, котрі по праву стали знаковими подіями в історії музично-театрального мистецтва Донбасу і України.

У 1995–2005 роках під керівництвом В. Василенка колективи Одеського та Донецького оперних театрів гастролювали у США, Канаді, Лівані, Хорватії, Швейцарії, Румунії, Молдові, Великобританії, Німеччині, Іспанії.

У 2005 році з колективом «Донбас Опери» здійснив грандіозний проект – Всеукраїнську постановку опери К. Данькевича «Богдан Хмельницький» за участю відомих митців України (режисер – Василь Вовкун). У 2012 році був ініціатором першої в Україні постановки опери «Летючий Голландець» – унікального українсько-німецького міжнародного проекту з нагоди 200-річчя від дня народження Р. Вагнера.

Представляв мистецтво України на провідних концертних сценах світу, зокрема, у Королівському Альберт-холі Лондона та на театральній арені Біблосу (Ліван). Неодноразово був учасником представницьких міжнародних оперних форумів. Президент Благодійного фонду ім. С. Прокоф'єва, директор та художній керівник Міжнародного фестивалю оперного мистецтва «Золота корона», член Національної спілки театральних діячів України.

Автор поетичних збірок «Де Рось дзвінка клекоче» (1997), «Медвинські сади» (2002), «Тотоха» (2009), «На берегах Хороброї» (2018).

Нагороди та відзнаки: Заслужений діяч мистецтв України (1998), кавалер ордена «За заслуги» III ст. (2006), Народний артист України (2009).

Дізнатися більше:

Василенко Василь Якович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Василенко_Василь_Якович (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.

Василь Якович Василенко [Електронний ресурс] // Київська опера [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://kyivoperatheatre.com.ua/our-team/vasyl-vasylenko/> (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.

Кузик, В. Василенко Василь Якович [Текст] / В. Кузик // Українська музична енциклопедія. – Т. 1. – Київ, 2006. – С. 308.



Дзекун Олександр Іванович (1945) – театральний режисер-постановник, педагог.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2008 року за виставу «Берестечко» Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру.

Народився 25.12.1945 року в с.мт Ольгинка Волноваського району Донецької області.

Освіта: Дніпропетровське театральне училище (1966), Ленінградський інститут театру, музики та кінематографії (зараз ЛГІТМіКа. Санкт-Петербург; режисерський факультет, викладачі О.Музиль, В. Еренберг, 1974).

Діяльність: з 1966 року працював у Кіровоградській обласній філармонії, служив у Радянській Армії. Після демобілізації повернувся до м. Волноваха, керував театральним колективом районного будинку культури. В 1974–1997 роках працював головним режисером (1982), художнім керівником (1991) Саратовського театру драми, на сцені якого поставив понад 50 вистав. Водночас у 1976–1982 роках викладав у Саратовському театральному училищі.

У 2000 році повернувся до України. Ставив вистави в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка («Брат Чічіков», 2000), Київському національному академічному театрі оперети («Сон в різдвяну ніч», 2002), Київському академічному Молодому театрі («Духів день», 2004), Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка («Великий льох», 2004; «Біс плоті», 2006), Рівненському академічному обласному українському музично-

драматичному театрі («Берестечко», 2005; «Жінка з минулого», 2006; «Ревізор», 2012), Луганському російському театрі («Додо», 2008), Донецькому національному академічному українському музично-драматичному театрі («Ревізор», 1986; «Касандра», 2010), Полтавському академічному українському музично-драматичному театрі імені Миколи Гоголя («Соло для годинника з передзвоном», 2012) тощо.

Олександр Дзекун – автор концепції сценічного першопрочитання творів українських письменників, зокрема, І. Багряного, Л. Костенко, Т. Осьмачки, В. Шевчука, М. Матіос.

Нагороди та відзнаки: заслужений діяч РРФСР (1985); лауреат Державної премії РРФСР імені К. С. Станіславського (за постановку вистави «Жили-були мати і дочка» за Ф. А. Абрамовим в Саратовському театрі драми, 1988); народний артист РРФСР (1991); лауреат премії «Київська пектораль» в категоріях «Найкраща драматична вистава» та «Найкраща режисерська робота» (за виставу «Брат Чічиков» в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка, 2000).

Дізнатися більше:

Брюховецька, Л. І. Дзекун Олександр Іванович [Текст] / Л. І. Брюховецька // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 7. – Київ, 2007. – С. 541.

Дзекун Олександр Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дзекун_Олександр_Іванович (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.

Дзекун Олександр Іванович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 184–185.

Заболотна, Валентина. Без права на поразку [Електронний ресурс] : [вистава «Берестечко» Рівненського академ. обл. укр. музично-драм. театру] // День [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2006. – 19 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/bez-prava-na-porazku> (дата звернення 09.04.2025). – Заголовок з екрана.



Дзюба Іван Михайлович (1931–2022) – український літературознавець, літературний критик, публіцист, громадський діяч.

Державна премія України імені Тараса Шевченка 1991 року за серію публіцистичних виступів «Бо то не просто мова, звуки...», «Україна і світ», «Чи усвідомлюємо національну культуру як цілісність?».

Життєпис: народився 26.07.1931 року у с. Миколаївка Ольгинського району (зараз Волноваський район) Донецької області. Рятуючись від Голодомору, у 1932 році родина переїхала в селище Новотроїцьке, потім – в Оленівські Кар'єри (тепер Докучаєвськ). Помер 22.02.2022 року в м. Київ; похований на Байковому кладовищі.

Освіта: Сталінський (зараз Донецький) педагогічний інститут (зараз Донецький національний університет ім. Василя Стуса; російське відділення філологічного факультету, 1949–1953). Аспірантура Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (1953–1956).

Діяльність: в 1957, 1968–1971 роках працював редактором у видавництві «Дніпро»; в 1958–1962 роках – завідувач відділу критики часопису «Вітчизна» (звільнений «за ідеологічні помилки»), в 1964–1965 роках – літературний консультант у видавництві «Молодь». Після звільнення з видавництва працював коректором «Українського біохімічного журналу» (1964–1968).

Брав активну участь у роботі Клубу творчої молоді, зокрема, в несанкціонованому творчому вечорі до 50-річчя від дня смерті Лесі Українки в Першотравневому парку Києва (1963), зборах з нагоди перепоховання Тараса Шевченка, вечорі В. Симоненка тощо. У вересні 1965 року на прем'єрі фільму «Тіні забутих предків» у кінотеатрі «Україна» разом із В. Стусом та В. Чорноволом вийшов на сцену з першим у СРСР публічним протестом проти політики влади, оприлюднивши інформацію про таємні арешти української творчої інтелігенції.

Зазнавав політичних переслідувань: 1972 року заарештований, виключений зі Спілки письменників України, 1973 року засуджений Київським обласним судом до 5 років позбавлення волі і 5 років заслання за «антирадянську діяльність». Після звернення до Президії Верховної Ради УРСР з проханням про помилування за станом здоров'я був звільнений через півтора роки; реабілітований у 1991 році.

Працював коректором, літературним редактором багатотиражної газети Київського авіаремонтного заводу (1974–1982); але майже п'ятнадцять років (1972–1986) був позбавлений можливості друкувати свої праці про українську літературу. Від 1982 року – на творчій роботі. Активний учасник дисидентського руху, один із співзасновників політичної партії Національного Руху України (1989).

Від 1989 року працював старшим науковим співробітником, провідним науковим співробітником в Інституті літератури НАНУ. Міністр культури України (1992–1994). Головний редактор журналу «Сучасність» (1992–2002). Академік-секретар Відділення літератури, мови і мистецтвознавства НАНУ (1996–2004); співголова Головної редакційної колегії Енциклопедії сучасної України (1998–2022). Голова Комітету з Національної премії імені Тараса Шевченка (1999–2005). Почесний доктор Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Творчість: автор більше чотирьохсот наукових досліджень, монографій, численних статей і розвідок, зокрема: «“Звичайна людина” чи міщанин?» (1959), «Інтернаціоналізм чи русифікація» (1965), «Грані кристала» (1978), «На пульсі доби» (1981), «Стефан Зорян в історії вірменської літератури» (1982), «Автографи відродження» (1986), «Садридін Айні» (1987), «У всякого своя доля» (1989), «Бо то не просто мова, звуки» (1990), «Застукали сердешну волю...» (1995), «“Кавказ” Тараса Шевченка на тлі непроминального минулого» (1996), «Між культурою і політикою» (1998), «Спрага» (2001), «Микола Хвильовий: «азіятський ренесанс» і «психологічна Європа» (2005), «Україна у пошуках нової ідентичності» (2006), «З криниці літ» (2006, Т. 1–3), «У світі думки Лесі Українки» (2006), «Тарас Шевченко. Життя і творчість» (2008), «Донецька рана України» (2015), «Чорний романтик Сергій Жадан» (2017), «Золота нитка. Нариси про (не)знаних» (2020) тощо.

Автор сценаріїв фільмів: «Василь Симоненко» (1988), «Українці. Віра. Надія. Любов» (1989), «Тарас Шевченко. Заповіт» (1989–1990; у співавторстві з Б. Олійником, П. Мовчаном), «Поет і княжна» (1999) тощо.

Член Спілки письменників України (1959–1972, 1980–2022).

Нагороди та відзнаки: лауреат літературної недержавної премії О. Білецького (1987), лауреат Міжнародної премії Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів (1992), лауреат наукової премії НАН України імені В. Вернадського (2000), Герой України (2001), кавалер ордена Свободи (2009), кавалер ордена Ярослава Мудрого V ступеня (2022).

Дізнатися більше:

Абліцов, Віталій. *Іван Дзюба: у пошуках народу [Текст] / В. Абліцов // Постаті: нариси про видатних людей Донбасу. – Донецьк, 2011. – С. 159–168.*

Дзюба Іван Михайлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дзюба_Іван_Михайлович (дата звернення 10.04.2025). – Заголовок з екрана.

Дзюба Іван Михайлович [Текст] // *Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 185–187.*

Іван Дзюба – талант і доля [Текст] : біобібліогр. нарис / Нац. парлам. б-ка України ; уклад. Т. М. Заморіна. – Київ, 2005. – 120 с. – (Шістдесятництво: профілі на тлі покоління; Вип. 7).

Жулинський, М. Г. Дзюба Іван Михайлович [Текст] / М. Г. Жулинський // *Енциклопедія Сучасної України. – Т. 7. – Київ, 2007. – С. 554–555.*



Кримський Сергій Борисович (1930–2010) – філософ, культуролог, яскравий представник Київської філософської школи.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2005 року за книги «Философия как путь человечности и надежды» та «Запити філософських смислів».

Народився 02.06.1930 року в м. Бахмут на Донеччині. Помер 30.06.2010 року в м. Київ; похований в колумбарії Байкового кладовища.

Освіта: Київський університет ім. Тараса Шевченка (філософський факультет, 1948–1953).

Діяльність: в 1954–1956 роках працював викладачем логіки та психології СШ № 93 м. Київ. З 1957 року – в Інституті філософії АН УРСР (зараз Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України): старший лаборант, бібліограф (1957–1960), молодший науковий працівник (1960–1964), старший науковий працівник (1964–1985), завідувач відділу методології соціологічних досліджень (1985–1990). Доктор філософських наук (1976), професор (1987). Викладав у Центрі гуманітарної освіти НАН України та Національному університеті «Києво-Могилянська академія».

Творчість: автор понад 200 наукових праць, зокрема 14 монографій: «Генезис форм та законів мислення» (1962), «Логіка наукового дослідження» (1965), «Наукове знання і критерії його трансформації» (1974), «Світоглядні категорії в сучасному природознавстві» (1983, у співавторстві), «Григорій Сковорода» (1984, у співавторстві), «Рациональність у науці й культурі» (1989, у співавторстві), «Верифікація наукових прогнозів» (1992, у співавторстві), «Епістемологія культури» (1993, у співавторстві), «Философия как путь человечности и надежды» (2000), «Запити філософських смислів» (2003), «Цивілізаційний розвиток людства» (2007), «Під сигнатурою Софії» (2008), «Ранкові роздуми» (2009), «Мудрецы всегда в меньшинстве» (2012), «Наш разговор длиною в жизнь» (2012).

Нагороди та відзнаки: член Нью-Йоркської академії наук (1995), заслужений діяч науки і техніки України (1996), лауреат премії НАН України ім. Д. З. Мануїльського (1990), лауреат премії НАН України ім. М. Туган-Барановського (2000), лауреат премії НАН України м. Д. Чижевського (2001), лауреат IX загальнонаціональної програми «Людина року-2005» в номінації «Вчений року».

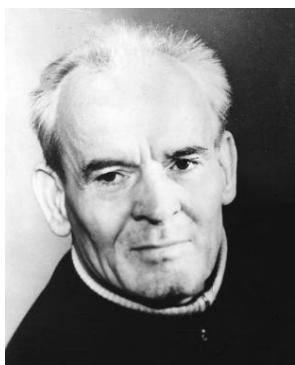
Дізнатися більше:

Дзюба, Іван. Поет філософської думки (Сергій Кримський) [Текст] / І. Дзюба // Слово і Час. – 2011. – № 7. – С. 4–15 : фот.

Кримський Сергій Борисович [Текст] : біобібліогр. покажч. / Нац. академія наук України ; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди ; уклад. О. Є. Лукашук, Л. В. Мелішкевич ; авт. вступ. ст. П. Ф. Йолон. – 2-ге вид., доп. – Київ, 2010. – 36 с. – (Сер. «Вчені НАН України»).

Кримський Сергій Борисович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 356–357.

Лютій, Тарас. Сенсожиттєвий універсум Сергія Кримського [Текст] / Т. Лютій // Філософська думка. – 2016. – № 6. – С. 122–129.



Мухін Віктор Іванович (1914–1977) – український скульптор.

Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка 1973 року за монумент «Україна – визволителям» у смт Міловому (разом з Георгієм Головченком, Анатолієм Єгоровим, Іваном Міньком, Іллею Овчаренком, Василем Федченком, Іваном Чумаком).

Народився 15[28].09.1914 року в смт Зайцевому Бахмутського району Донецької області. Помер 09.02.1977 року у м. Луганськ.

Освіта: Харківський художній інститут (1931–1932, курс Леонори Блох). Київський художній інститут (зараз Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури; курс Жозефіни Діндо та Леоніда Шервуда, 1938).

Діяльність: член Спілки радянських художників України (1946). З 1952 року викладав у Ворошиловградському художньому училищі. Серед його вихованців – Петро Кізієв, Олексій Лакатош, Микола Можаяєв тощо. Засновник та голова Ворошиловградської організації Спілки художників України (1958–1962).

Творчість: працював в галузі станкової та монументальної скульптури. Автор портретів, пам'ятників, монументів: «Над загиблим другом» (1945), 1954, у співавторстві з В. Агібаловим, В. Федченко), «Син Донбасу» (1963, у співавторстві з В. Дедичевим), «Феросплавлювач» (1965), «Хлібороби» (1965), «Петро Чайковський» (1967), «Шахтар, що відпочиває» (Горлівка, 1970-ті), монумент «Україна – визволителям» (смт Мілове, Луганської області, 1972, у співавторстві) тощо. Учасник обласних, всеукраїнських, закордонних мистецьких виставок від 1940-х рр.

Нагороди та відзнаки: Заслужений діяч мистецтв УРСР (1956).

Дізнатися більше:

В'ячеславова, О. А. Мухін Віктор Іванович [Текст] / О. А. В'ячеславова // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 22. – Київ, 2020. – С. 207.

Мухін Віктор Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мухін_Віктор_Іванович (дата звернення 11.04.2025). – Заголовок з екрана.

Мухін Віктор Іванович [Текст] // *Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. Довід.* / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 469–470.

Мухін Віктор Іванович [Текст] // *Словник художників України / відпов. Ред. М. П. Бажан.* – Київ, 1973. – С. 157.



Рибалко Микола Олександрович (1922–1995) – поет.

Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка 1985 року за збірку поезій «Незакатная звезда» та нові вірші в періодичній пресі.

Життєпис: народився 14.02.1922 року в с. Оріхово-Василівка Бахмутського району Донецької області в селянській родині. У 1931 році сім'я переїхала до м. Краматорськ. Учасник Другої світової війни, артилерист, командир роти та батальйону. Перший бій молодший лейтенант М. Рибалко прийняв у червні 1942 року під Воронежем, тут отримав перше поранення і першу бойову нагороду. У лютому 1945 року на Одерському плацдармі гвардії капітан Рибалко був важко поранений. Довгі місяці лікування в госпіталях, на жаль, не допомогли: він назавжди втратив зір. Помер 08.07.1995 року в м. Краматорськ.

Освіта: Дніпропетровський університет (1940–1941, філологічний факультет). Лепельське мінометне училище (Барнаул, 1941–1942).

Діяльність: у повоєнні роки закінчив філологічний факультет Дніпропетровського держуніверситету; за допомогою рідних займався самоосвітою, а згодом творчою діяльністю. З 1950-х років був позаштатним кореспондентом, літературним працівником газети «Краматорська правда». Понад 40 років (1954–1994) очолював літературне об'єднання при редакції газети, яке на той час вважалося одним із кращих в Україні. Член Спілки письменників СРСР (1958).

Творчість: автор понад двох десятків поетичних збірок: «Под солнцем Родины» (1956), «Глазами сердца» (1958), «Солдатская слава» (1959), «Светлое не меркнет» (1960), «Память о солнце» (1961), «Цветы и порох» (1963), «Равнение на знамя» (1966), «Дорога на высоту» (1967), «Зримое»

(1970), «Я жил в такие времена» (1972), «Пьедесталы стоят на земле» (1974), «Молодость вверяем сыновьям», «Незабудки на кургане» (обидві 1975), «Миг атаки», «Призванные досрочно» (обидві 1978), «И вечный бой...» (1979), «Незакатная звезда» (1982), «У самого сердца» (1985), «Год рождения 22-й» (1986), «Разговор с жизнью», «Я еще не вернулся с фронта» (обидві 1987), «Точка зрения», «Жизнь прожить...» (обидві 1990), «Избранное» (1992). Деякі його вірші стали піснями, зокрема пісня О. Білаша на вірші М. Рибалка «Я жив в такі часи» стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу «Пісня-75».

Нагороди та відзнаки: нагороджений державними бойовими та трудовими орденами і медалями, лауреат літературної премії ЛКСМУ імені Миколи Островського (1968). Почесний громадянин м. Краматорськ.

Дізнатися більше:

Рибалко Микола Олександрович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 573–574.

Романько, Валерій. Микола Рибалко: життєвий і творчий шлях [Текст]: навч. посібник / В. Романько. – Слов'янськ, 2017. – 112 с.

Терещенко, Василь. Оживає в пам'яті війна [Текст] / В. Терещенко // Постаті: нариси про видатних людей Донбасу. – Донецьк, 2011. – С. 118–124.



Рябенський Василь Іванович (1958–2014) – український театральний діяч.

Національна премія України імені Тараса Шевченка 2014 року за оперу Р. Вагнера «Летючий Голландець» Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (у складі колективу, посмертно).

Життєпис: народився 03.12.1958 року в с. Гудими, що на Сумщині. Близько 20 років керував Донецьким національним академічним театром опери та балету імені А. Б. Солов'яненка. Незважаючи на бойові дії та окупацію м. Донецьк збройними формуваннями РФ та проросійськими бойовиками, продовжував виконувати свої посадові обов'язки. Однак моральне перенапруження сильно вдарило по його здоров'ю: 07.10.2014 року В. Рябенський помер від інфаркту. Похований на цвинтарі у рідному селі Гудими Сумської області.

Освіта: Донецька державна академія управління (1998).

Творчість: генеральний директор Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (він же «Донбас Опера»). Креативність і організаторський талант В. Рябенського дозволили перетворити «Донбас Оперу» на центр, де втілювалися багато всеукраїнських і міжнародних культурно-мистецьких проєктів (зокрема, міжнародні фестивалі «Зірки світового балету», «Золоті голоси України», «Золота корона», дитячих балетних вистав «Гран Па»).

Під його керівництвом здійснена велика кількість постановок кращих зразків світового та вітчизняного оперно-балетного репертуару: опер «Богдан Хмельницький» К. Данькевича, «Євгеній Онєгін» П. Чайковського, «Богема», «Турандот» Дж. Пуччіні, балетів «Лісова пісня» М. Скорульського, «Собор Паризької Богоматері» Ц. Пуні, «Реквієм» Дж. Верді, «Маленька урочиста меса» Дж. Россіні тощо. У 2012 році – художній керівник спільного українсько-німецького культурного проєкту «Летючий Голландець» (до 200-річчя від дня народження Р. Вагнера), (вперше в Україні), яку в ЗМІ назвали «найяскравішою подією культурного життя України». Окрім Донецька, аншлаги були зібрані у Києві, Львові, Одесі.

Нагороди та відзнаки: Заслужений діяч мистецтв України (2006), Орден «За заслуги» III ст. (2009).

Дізнатися більше:

Єременко, Світлана. Земляки про Василя Рябенського [Електронний ресурс] / С. Єременко // День [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2015. – 19 берез. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/zemlyaky-pro-vasylya-ryabenkoho> (дата звернення 11.04.2025). – Заголовок з екрана.

Рябенський Василь Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рябенський_Василь_Іванович (дата звернення 11.04.2025). – Заголовок з екрана.

Філіппова, Ольга. Повернення «Летючого Голландця» [Електронний ресурс] / О. Філіппова // Чорноморські новини [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Одеса, 2013. – 14 верес. – Режим доступу: <https://chornomorka.com/archive/21441/a-2844.html> (дата звернення 14.04.2025). – Заголовок з екрана.



Смолярова Олександра Захарівна (1925–2014) – українська актриса театру та кіно, педагог.

Державна премія УРСР імені Тараса Шевченка 1983 року за створення образу сучасника у виставах «Предел спокойствия», «Кафедра», «Тема с вариациями» у Київському державному академічному

російському драматичному театрі імені Лесі Українки (разом з М. Рєзніковичем, В. Добровольським, Ю. Мажугою, А. Пазенком, А. Решетниковим, М. Рушковським, Л. Яремчук).

Народилася 19.06.1925 року у м. Маріуполі Донецької області в родині освітян. Померла в Києві 24.05.2014 року.

Освіта: Київський державний інститут театрального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого (майстерня Любові Гаккебуш, 1944–1948).

Діяльність: в 1948 році працювала у Київському театрі юного глядача; впродовж 1949–1950 років – у Вінницькому українському музично-драматичному театрі; у 1950–1952 роках – у Київському театрі транспорту. В 1952–2014 роках – актриса Київського театру російської драми імені Лесі Українки (зараз Національного академічного театру російської драми ім. Лесі Українки). Більш 80 ролей зіграно нею у виставах класичного та сучасного репертуару, зокрема: панна («Вій» за М. Гоголем), Раїса Закипна («Київський зошит» В. Собка), Ніна («Маскарад» М. Лермонтова), Шура Азарова («Давним-давно» О. Гладкова), баронеса («Кандід» Вольтера), королева Єлизавета Валуа («Дон Карлос» Ф. Шиллера), Клавдія («Діти Ванюшина» С. Найдьонова), Естер («Долетимо до Мілана» О. Заградника), бабуся («Гравець» Ф. Достоевського), Стара Джуліана («Історія однієї пристрасті» Г. Джеймса), мама Іда («Кішка на розпеченому даху» Т. Вільямса), Софія Іванівна («Поки вона вмирала», «Різдвяні мрії» Н. Птушкіної) тощо. Її фільмографія налічує 11 ролей.

З 1968 року поєднувала артистичну діяльність з педагогічною працею в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. Доцент (1989), член-кореспондент Національної Академії мистецтв України (2000). Член Національної спілки театральних діячів України.

Нагороди та відзнаки: Народна артистка УРСР (1980), кавалер Золотої медалі Академії мистецтв України (2005), ордена «За заслуги» III-го ступеня (2006).

Дізнатися більше:

Савченко, Людмила. Олександра Смолярова (до дня народження) [Текст] / Л. Савченко // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії'2010. – Київ, 2010. – Вип. 3 (12–13). – С. 59–62.

Смолярова Олександра Захарівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Смолярова_Олександра_Захарівна (дата звернення 14.04.2025). – Заголовок з екрана.

Смолярова Олександра Захарівна [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 633–634.

Спогади. Олександра Смолярова [Електронний ресурс] // Ютуб. Суспільне Новини [сайт]. – Електрон. текст., відеодані (1 файл: 26:11 хв.). – Київ, 2016. – 26 черв. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=vqeOelwp6rg> (дата звернення 14.04.2025). – Заголовок з екрана.

Спогади. Олександра Смолярова (частина друга) [Електронний ресурс] // Ютуб. Суспільне Новини [сайт]. – Електрон. текст., відеодані (1 файл: 25:58 хв.). – Київ, 2016. – 04 лип. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Lz4Im5Ef2Bk> (дата звернення 14.04.2025). – Заголовок з екрана.



Солов'яненко Анатолій Борисович (1932–1999) – український співак (лірико-драматичний тенор), громадський діяч.

Державна премія України імені Т. Шевченка 1997 року з за концертні програми 1993–1996 років.

Народився 25.09.1932 року в м. Сталіно (зараз Донецьк) в шахтарській сім'ї. Помер 29.07.1999 року в с. Козин Обухівського району Київської області, похований на місцевому кладовищі.

Освіта: Донецький індустріальний інститут (зараз Донецький національний технічний університет, гірничий факультет, 1949–1954). Київська державна консерваторія імені П. Чайковського (зараз Національна музична академія України імені П. І. Чайковського; 1978, клас професора Є. Чавдар).

Творчість: одночасно з навчанням в інституті, а згодом і роботі в ньому викладачем кафедри графіки та нарисної геометрії (1952–1962), брав приватні уроки співу в соліста Донецького академічного театру опери та балету (зараз Донецький національний академічний театр опери та балету імені А. Солов'яненка) Олександра Коробейченка.

1962 року у складі звітнього концерту художньої самодіяльності Донеччини вперше успішно виступив на сцені Жовтневого палацу культури (тепер Міжнародний центр культури і мистецтв Федерації профспілок України) м. Київ. Цього ж року зарахований до групи стажистів Київського академічного театру опери та балету імені Т. Шевченка.

Перемога на Всесоюзному конкурсі молодих виконавців дала йому право стажуватися у театрі «Ла Скала» в м. Мілан. У 1963–1965 роках навчався у маестро Дж. Барра, з яким пізнавав школу італійського бельканто, підготував партію Герцога («Ріголетто» Дж. Верді).

У 1965–1993 роках був солістом Київського академічного театру опери та балету імені Т. Шевченка (зараз Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Шевченка). 1993 року, в результаті інтриг колишнього керівництва театру залишив трупу театру та присвятив себе концертній діяльності.

Виконавець понад 20-ти оперних партій, більше 10-ти програм камерного репертуару, українських народних пісень, старовинних арій, романсів української та світової класики, вокальних творів європейських композиторів; записав 18 грамплатівок (арії, романси, пісні). До золотого фонду українського оперного мистецтва навіки ввійшли його партії: Андрій («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Альфред, Манріко, Герцог («Травіата», «Трубадур», «Ріголетто» Дж. Верді), Едгар («Лючія ді Ламмермур» Г. Доніцетті), Фра-Дияволо (однойменна опера Д. Ф. Обера), Рудольф, Каварадоссі («Богема», «Тоска» Дж. Пуччіні), Фауст (однойменна опера Ш. Гуно), Надір («Шукачі перлів» Ж. Бізе), Італійський співак («Кавалер троянди» Р. Штрауса), Турідду («Сільська честь» П. Масканьї), Кавалер де Гріє («Манон» Ж. Массне), Володимир Ігорович («Князь Ігор» О. Бородіна), тощо.

Виступав більше, ніж на 100 світових сценах. В сезоні 1977–1978 років брав участь у 12 спектаклях «Метрополітен-опера» (Нью-Йорк, США). Іноземні критики називали А Солов'яненка «українським соловейком» та «шахтарським Герцогом».

Нагороди та відзнаки: заслужений артист УРСР (1967), народний артист УРСР (1970), народний артист СРСР (1975), лауреат Ленінської премії (1980, кошти передав у Фонд миру), орден «Дружби народів», знак «Шахтарська слава» (обидва – 1982), Почесна відзнака Президента України (1993), лауреат загальнонаціональної програми «Людина року» в номінації «Діяч культури та мистецтва», командор ордена «За заслуги перед Італійською республікою» (усі – 1998), Герой України (2008, посмертно), відзнака Президента України «Національна легенда України» (2022, посмертно).

Дізнатися більше:

Анатолій Борисович Солов'яненко «Національна легенда України» [Електронний ресурс] // Ютуб. Kyiv Opera [сайт]. – Електрон. текст., відеодані (1 файл: 08:04 хв.). – Київ, 2022. – 29 серп. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=p_4LbFx-CL8&t=58s (дата звернення 15.04.2025). – Заголовок з екрана.

Лисенко, Іван. Солов'яненко Анатолій Борисович [Текст] / І. Лисенко // Співаки України: енцикл. вид. – Київ, 2012. – С. 520–521.

Пішванова, Тамара. Золотий тенор України [Текст] / Т. Пішванова // Постаті: нариси про видатних людей Донбасу. – Донецьк, 2011. – С. 170–179.

Солов'яненко Анатолій Борисович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Солов'яненко_Анатолій_Борисович (дата звернення 15.04.2025). – Заголовок з екрана.

Солов'яненко Анатолій Борисович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 637–639.

Терещенко, Алла Костянтинівна. Анатолій Солов'яненко: творчий шлях [Текст] / А. К. Терещенко ; [упоряд. С. Солов'яненко ; голов. ред. А. Мнишенко]. – Київ : Либідь, 2009. – 349 с. : іл., портр. – (Бібліотека Шевченківського комітету).



Сосюра Володимир Миколайович (1898–1965) – український поет, прозаїк та перекладач.

Республіканська премія імені Т. Г. Шевченка 1963 року за книги лірики «Ластівки на сонці», «Щастя сім'ї трудової».

Життєпис: народився 06.01.1898 року на станції Дебальцеве Катеринославської губернії (нині Донецька область) в багатодітній шахтарській родині. Дитячі роки поета пройшли в старовинному селі Третя Рота (нині с. Верхнє, поблизу м. Лисичанськ). У 1909–1911 роках працював на содовому заводі м. Верхнього в бондарському цеху, телефоністом, чорноробом. З 1911 до 1918 року навчався у двокласному міністерському училищі м. Верхнього, сільськогосподарському училищі на станції Яма Північно-Донецької залізниці, маркшейдерському бюро Донецького содового заводу.

У 1918–1921 роках брав участь в Українській революції, спершу – в армії УНР (бунчужний 3-го Гайдамацького полку Армії УНР), пізніше – в Червоній армії (червоноармієць, курсант військових політичних курсів, політпрацівник). Навесні – восени 1921 року – інструктор преси при ЦК КП(б)У. З 1925 року присвячує себе літературній праці.

У 1941 році за рішенням урядових інстанцій евакуйований до м. Уфа (тепер Республіка Башкортостан, рф). У 1942 році працював в Українському радіокомітеті у м. Москва, у 1943 році – в редакції фронтової газети «За честь Батьківщини». Навесні 1944 року повернувся до напівзруйнованого Києва.

Патріотичний вірш «Любіть Україну!», написаний і вперше опублікований у 1944 році, став у 1951 р. причиною найгостріших звинувачень поета в націоналізмі. Його перестали друкувати, він жив під прямою загрозою арешту. За таких обставин у поета виникали психічні розлади і він був змушений декілька разів лягати до лікарні.

Помер 08.01.1965 року в м. Київ, похований на Байковому цвинтарі.

Освіта: Комуністичний університет (1922–1923, м. Харків), робфак при Харківському інституті народної освіти (зараз Харківський національний університет імені Василя Каразіна, 1923–1925).

Творчість: у творчому доробку поета понад 40 збірок поезій, епічних віршованих поем, автобіографічний роман «Третя Рота».

Протягом 1922–1932 років був членом багатьох літературних організацій: Пролеткульту, «Плугу», «Гарту», ВАПЛІТЕ, ВУСППу тощо, брав активну участь в літературних дискусіях. За «націоналістичні ухили» у 1934 році поета виключили з партії та Спілки радянських письменників України (членство Сосюри у спілці було поновлено у 1936 році). В ці роки він майже не писав нових творів, займався поетичними перекладами.

Перша збірка «Пісні крові» вийшла 1918 року (досі не знайдена); згодом «Поезії» (1921), «Червона зима» (1922), «Місто», «Осінні зорі» (обидві 1924), «Сьогодні» (1925), «Золоті шуліки» (1927), «Коли зацвітуть акації» (1928) «Червоні троянди» (1932), «Нові поезії» (1937), «Люблю» (1939), «Журавлі прилетіли», «Крізь вітри і роки» (обидві 1940), «В годину гніву» (1942), «Під гул кривавий» (1942), «Батьківщині» (1946), «Щоб сади шуміли» (1947), «Зелений світ» (1949), «За мир» (1953), «На струнах серця» (1955), «Солов'їні далі» (1957), «Біля шахти старої» (1958), «Лірика» (1959), «Близька далина», «Ластівки на сонці», «Так ніхто не кохав» (всі 1960), «Поезія не спить» (1961), «Щастя сім'ї трудової» (1962), «Якби помножити любов усіх людей» (1963), «Осінні мелодії», «Весни дихання» (обидві 1964) тощо.

Попри жорсткі умови сталінської цензури, поет залишався вірним своїй любові до України. Він писав про трагедії рідного народу, зокрема про Голодомор, репресії та війну. Його поезія відзначалася ліризмом, відвертістю, глибиною почуттів і непохитною вірою у краще майбутнє. Творчість В. Сосюри — це літопис національної свідомості й боротьби.

Нагороди та відзнаки: нагороджений державними бойовими та трудовими орденами, лауреат Сталінської премії (1948).

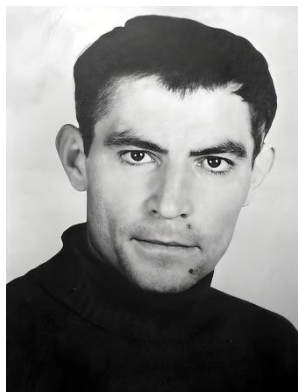
Дізнатися більше:

Володимир Сосюра [Текст] / НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; передм., упоряд. текстів та приміт. С. Гальченка. — Харків : Фоліо, 2018. — 410 с. : іл., табл. — (Митці на прицілі).

Коляда, І. А. Володимир Сосюра [Текст] / І. А. Коляда, Ю. І. Коляда ; [худож.-оформ. Л. П. Вировець]. — Харків : Бібколектор, 2020. — 119 с.

Сосюра Володимир Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. — Електрон. текст. дані, фот. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сосюра_Володимир_Миколайович (дата звернення 18.04.2025). — Заголовок з екрана.

Сосюра Володимир Миколайович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. — 3-є вид., змін. і доповн. — Київ, 2012. — С. 640–643.



Стус Василь Семенович (1938–1985) – український поет-шістдесятник, перекладач, публіцист, прозаїк, літературознавець, літературний критик, правозахисник, дисидент, політв'язень СРСР.

Державна премія України імені Тараса Шевченка 1991 року за збірку поезій «Дорога болю» (посмертно).

Народився 06.01.1938 року у хліборобській родині в с. Рахнівці Гайсинського району на Вінниччині. У 1939 році батьки переселилися в м. Сталіно (зараз Донецьк), щоб уникнути примусової колективізації. Дитячі та юнацькі роки поета пройшли на Донеччині.

Освіта: Сталінський педагогічний інститут (зараз Донецький національний університет імені Василя Стуса, історико-філологічний факультет, 1954–1959). Аспірантура Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (1963–1965, м. Київ).

Діяльність: вчителював, служив в армії (1959–1961). З 1961 року викладав українську мову та літературу в ЗОШ № 23 м. Горлівка, в 1963 році працював підземним плитовим шахти «Октябрьская» м. Донецьк, літературним редактором газети «Социалистический Донбасс».

За участь у протесті на прем'єрі фільму «Тіні забутих предків» виключений з аспірантури (1965). Працював у будівельній бригаді, згодом – кочегаром в Українському НДІ садівництва у Феофанії, старшим науковим співробітником Центрального державного історичного архіву України в м. Київ (1965–1966), старшим інженером відділу технічної інформації проектно-конструкторського бюро Міністерства промисловості будівельних матеріалів УРСР, старшим інженером проектно-технологічного об'єднання (1966–1972).

Був одним із найактивніших представників українського дисидентського руху: в листах до владних структур протестував проти реставрації культу особи, політики денаціоналізації, утисків свободи слова та думки, на похороні Алли Горської звинуватив владу у її вбивстві (1970).

У 1972 році разом з іншими українськими поетам був заарештований та засуджений до 5-ти років ув'язнення та 3-х років заслання. Ув'язнення відбував у таборах Мордовії (1972–1977); перебував у спеціалізованій лікарні з приводу резекції шлунку (1976, м. Ленінград, зараз Санкт-Петербург); в 1977–1979 роках працював на засланні недалеко від м. Магадан.

У 1979 році повернувся до м. Київ та працював у ливарному цеху заводу ім. Паризької комуни, на конвеєрі цеху № 5 фабрики взуття «Спорт»

промислового об'єднання «Укрвзуттєпром», перебуваючи під адміністративним наглядом. Цього ж року вступив до Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод.

У травні 1980 року заарештований вдруге, засуджений до 10-ти років ув'язнення та 5-ти років заслання. Покарання відбував у таборі особливого режиму ВС-389/36 (Перм-36), біля с. Кучине Чусовського району Пермської області РРФСР. В 1982–1983 роках провів рік у камері-одиночці.

28.08.1985 року поета відправили у карцер, де він оголосив голодування. Помер 04.09.1985 року при нез'ясованих обставинах, був похований у безіменній могилі під № 9 на табірному кладовищі. У листопаді 1989 року прах В. Стуса, Ю. Литвина та О. Тихого було перевезено в Україну та перепоховано на Байковому цвинтарі м. Київ (19.11.1989).

1990 року посмертно реабілітований Постановою Пленуму Верховного Суду УРСР та Ухвалою судової колегії по кримінальних справах Верховного Суду УРСР.

Творчість: у 1959 р. в «Літературній газеті» з'явилися перші вірші поета з напутнім словом А. Малишка. Під час навчання в інституті та вчителювання в м. Горлівка брав участь в роботі літературної студії, Клубу молодих літераторів «Обрій» (1962).

Після переїзду в 1963 році до м. Київ бере участь у діяльності Клубу творчої молоді. Тоді ж з'явилися публікації віршів у журналах «Дніпро», «Прапор» (зараз «Березіль»), «Зміна», критичні нариси про творчість молодих поетів. Після участі в акціях протесту (1965) твори поета перестали друкувати, перша збірка його поезій «Круговерть» була знята з плану видавництва «Молодь». Продовжував писати вірші, працював як критик, перекладач, літературознавець: статті про творчість Б. Брехта, Г. Бьоля, розвідка про поезію В. Свідзінського, фундаментальна праця про П. Тичину «Феномен доби». Лише кілька поетичних перекладів з Й.-В. Гете та Гарсія Лорки було надруковано під псевдонімом «Василь Петрик».

В 1970 році у Брюсселі вийшла його перша поетична збірка «Зимові дерева», згодом також за кордоном вийшли «Веселий цвинтар» (1971), «Час творчості» (1972).

На засланні продовжував поетичну творчість, але у 1976 році у поета було вилучено понад 600 власних поезій, переклади з Й.-В. Гете, Р.-М. Рільке, Р. Кіплінга, Ш. Бодлера тощо, які були знищені. Частина поезій була видана в еміграційних часописах, зокрема 1977 року збірка «Свіча в свічаді» вийшла у видавництві «Сучасність». В 1978 році поета було прийнято до PEN-клубу.

В таборі особливого режиму Перм-36 продовжував писати та перекладати, але все написане ним негайно конфіскувалося табірною адміністрацією і доля цих текстів досі невідома. Приблизно 250 віршів, написаних верлібром, та 250 перекладів мали скласти книгу, названу поетом «Птах душі».

Видання творів поета стало можливим лише на початку 1990-х років: збірки поезій «Палімпсести» (1986), «Дорога болю» (1990), «Поезії» (1990),

«Вікна в позапростір», «Золотокоса красуня», «І край мене почує» (всі 1992), «Феномен доби» (1993), Твори в шести томах, 9-ти книгах (1994–1995) тощо.
Нагороди та відзнаки: Герой України (2005, посмертно).

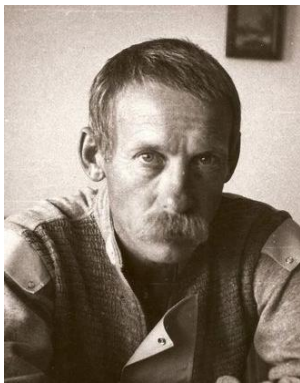
Дізнатися більше:

Дорошенко, Олег. *Василь Стус [Текст]* / О. Дорошенко ; худож. О. А. Гугалова-Мешикова. – Харків: Фоліо, 2020. – 120 с. : іл. – (Знамениті українці).

Оліфіренко, Леся. *Життєвий і творчий шлях Василя Стуса [Текст]* / Л. Оліфіренко // *Постаті: нариси про видатних людей Донбасу*. – Донецьк, 2011. – С. 180–185.

Стус Василь Семенович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Стус_Василь_Семенович (дата звернення 18.04.2025). – Заголовок з екрана.

Стус Василь Семенович [Текст] // *Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід.* / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 666–668.



Талалай Леонід Миколайович (1941–2012) – український поет, критик, перекладач.

Державна премія України імені Тараса Шевченка 1993 року за збірку поезій «Вибране».

Життєпис: народився 11.11.1941 року в с. Савинці Савинського району Харківської області в селянській сім'ї. У 1956 році разом з батьками переїхав до м. Горлівка; закінчив школу робітничої молоді (1958). В 1958–1960 роках служив в армії в Білорусі та Казахстані в ракетних військах, де зазнав опромінення, після чого довго й тяжко хворів. Останні роки жив у Києві. Помер 19.06.2012 року внаслідок нещасного випадку; похований на Байковому цвинтарі.

Освіта: Вищі літературні курси при Літературному інституті ім. О. М. Горького (Москва, 1971).

Творчість: 1956 року вперше надрукував вірші в горлівській міській газеті «Кочегарка». Разом з Володимиром Демидовим був одним з визнаних неформальних літературних лідерів м. Горлівка. У 1970–1977 роках очолював молодіжне літературне об'єднання при обласному відділенні НСПУ в м. Донецьк. Від 1977 року – на творчій роботі у м. Київ.

Збірки поезій: «Журавлиний леміш» (Донецьк, 1967), «Вітрила тривоги» (1969), «Осінні гнізда» (1971), «Не зупиняйся, мить!» (1974), «Допоки твій час» (1979), «Високе багаття», «Вода у пригорщі» (обидві 1981), «Глибокий

сад» (1983), «Наодинці зі світом» (1986), «Луна озвалась на ім'я» (1988), «Така пора» (1989), «Вибране» (1991), «Крилом по землі» (1996), «Потік води живої» (1999), «Вибране» (2004), «Неурахований час» (2006), «Безпритульна течія» (2011).

Переклав з хорватської мови збірку «Великий, наче мурашка» А. Вулетиша (1997); упорядник, автор передмови й перекладач антології хорватської поезії «Диво першого» (2000). Автор книги літературних статей «Коли заговорить душа» (2016).

Член Національної спілки письменників України (від 1967).

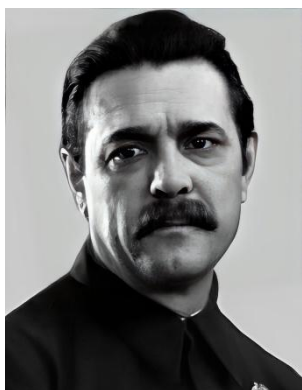
Нагороди: літературна премія імені Володимира Сосюри (1986), імені Є. Плужника (2009), літературна премія «Князь роси» імені Тараса Мельничука (2011).

Дізнатися більше:

Талалай Леонід Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Талалай_Леонід_Миколайович (дата звернення 21.04.2025). – Заголовок з екрана.

Талалай Леонід Миколайович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-888604> (дата звернення 21.04.2025). – Заголовок з екрана.

Талалай Леонід Миколайович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 674–675.



Щербаков Віктор Геннадійович (1935–2009) – український актор театру і кіно, театральний режисер.

Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка 1975 року за роль в художньому фільмі «До останньої хвилини» Одеської кіностудії художніх фільмів.

Народився 04.03.1935 року в м. Горлівка Донецької області. Помер 19.08.2009 року в м. Горлівка.

Діяльність: дебютував 1957 року в Миколаївському українському театрі ім. Т. Г. Шевченка (зараз Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії), далі працював у Грозненському республіканському російському драматичному театрі ім. М. Ю. Лермонтова (1960–1964), Кішиневському російському театрі драми ім. А. П. Чехова (1964–1970). Від 1970 року – провідний актор, згодом головний режисер Драматичного театру Прикарпатського військового округу (зараз Львівський академічний

драматичний театр імені Лесі Українки). Ролі в театрі: Василь («Циганка Аза» М. Старицького), Годун («Розлом» Б. Лавреньова), Гамлет в однойменній трагедії В. Шекспіра, «Остання жертва» А. Чехова, «Іван і Мадонна» А. Кудрявцева тощо.

В кіно знімався з 1970 року; актор героїчного плану. Фільмографія налічує 12 ролей: «Останній сніг» (1970, епізод), «До останньої хвилини» (1973, Роман Когут), «Багряні береги» (1979), «Підпільний обком діє» (1980, Олексій Федоров, т/ф), «Пора літніх гроз» (1980), «Таємниці святого Юра» (1982, Іван Варгун), «Макар-слідопит» (1984, епізод), «Минуле повернути» (1988), «Аляска, сер!», «Ціна голови» (1992), «Злочин з багатьма невідомими» (1993), «Острів любові» (1995).

Нагороди та відзнаки: Народний артист Української РСР (1980), Заслужений артист Молдавської РСР.

Дізнатися більше:

Щербаков Віктор Геннадійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Щербаков_Віктор_Геннадійович (дата звернення 22.04.2025). – Заголовок з екрана.

Щербаков Віктор Геннадійович [Текст] // Мистецтво України: біогр. довідник / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський ; за ред. А. В. Кудрицького. – Київ, 1997. – С. 665.

Щербаков Віктор Геннадійович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2012: енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Лабінський; вст. сл. Б. Олійника. – 3-є вид., змін. і доповн. – Київ, 2012. – С. 356–357.



Лауреати Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Донеччини

№ п/п	Рік присудження премії	ПІБ лауреата
1	1963	Сосюра Володимир Миколайович (25.12.1897 (06.01.1898), ст. Дебальцеве, Донецька обл. – 08.01.1965, Київ) – поет, письменник та перекладач. Республіканська премія імені Т. Г. Шевченка за книги лірики «Ластівки на сонці», «Щастя сім'ї трудової».
2	1973	Мухін Віктор Іванович (28.09.1914, с. Зайцеве, Бахмутський район, Донецька область – 09.02.1977, Луганськ) – український скульптор. Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка за монумент «Україна – визволителям» у смт Міловому Луганської обл. (разом з Федченко В. Х., Овчаренко І. П., Чумак І. М., скульптори; Головченко Г. Г., Єгоров А. М., Мінько І. Ф., архітектори).
3	1975	Щербаков Віктор Геннадійович (04.03.1935, Горлівка – 19.08.2009, Горлівка) – український актор театру і кіно, театральний режисер. Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка за роль в художньому фільмі «До останньої хвилини» Одеської кіностудії художніх фільмів.
4	1977	Биков Леонід Федорович (12.12.1928, с. Знаменське, Слов'янський район – 11.04.1979, поблизу смт Димер, Київська обл.) – актор театру і кіно, кінорежисер та сценарист. Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка за постановку і виконання головних ролей у фільмах «В бій ідуть тільки «старики» та «Ати-бати, йшли солдати».
5	1983	Смолярова Олександра Захарівна (19.04.1925, Маріуполь – 24.05.2014, Київ) – українська актриса театру та кіно, педагог. Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка за створення образу сучасника у виставах «Предел спокойствия», «Кафедра», «Тема с вариациями» у Київському державному академічному російському драматичному театрі імені Лесі Українки (у складі колективу).
6	1985	Рибалко Микола Олександрович (14.02.1922, с. Оріхово-Василівка, Бахмутський район, Донецька область – 08.07.1995, Краматорськ) – поет. Державна премія УРСР імені Т. Г. Шевченка за збірку поезій «Незакатная звезда» та нові вірші в періодичній пресі.
7	1991	Дзюба Іван Михайлович (26.07.1931, с. Миколаївка, Волноваський район, Донецька область – 22.02.2022, Київ) – український літературознавець, літературний критик, публіцист, громадський діяч.

		Державна премія України імені Тараса Шевченка за серію публіцистичних виступів «Бо то не просто мова, звуки...», статті «Україна і світ», «Чи усвідомлюємо національну культуру як цілісність?».
8	1991	Стус Василь Семенович (06.01.1938, с. Рахнівка, Гайсинський район, Вінницька область – 04.09.1985, табір ВС-389/36-1 (Перм-36), біля с. Кучино, Пермський край, рф) – український поет-шістдесятник, перекладач, публіцист, прозаїк, літературознавець, літературний критик, правозахисник, дисидент, політв'язень СРСР. Державна премія України імені Тараса Шевченка (посмертно) за збірку поезій «Дорога болю».
9	1993	Талалай Леонід Миколайович (11.11.1941, с. Савинці, Савинський район, Харківська область – 19.06.2012, Київ) – український поет, критик, перекладач. Державна премія України імені Тараса Шевченка за збірку поезій «Вибране».
10	1997	Солов'яненко Анатолій Борисович (25.09.1932, м. Сталіно (зараз Донецьк) – 29.07.1999, м. Козин, Київська область) – український співак (лірико-драматичний тенор), громадський діяч. Державна премія України імені Тараса Шевченка за концертні програми 1993–1996 років.
11	2003	Бровун Марк Матвійович (24.07.1946, м. Сталіно (зараз Донецьк) – 09.10.2012, Донецьк) – театральний діяч. Національна премія України імені Тараса Шевченка за виставу «Енеїда» Донецького академічного українського музично-драматичного театру (за П. І. Котляревським, разом з В. О. Щупаковим).
12	2005	Кримський Сергій Борисович (02.06.1930, м. Бахмут – 30.06.2010, Київ) – український філософ, культуролог, яскравий представник Київської філософської школи. Національна премія України імені Тараса Шевченка у номінації «Публіцистика і журналістика» за книги «Філософія як путь человечности и надежды» та «Запити філософських смислів».
13	2008	Дзекун Олександр Іванович (25.12.1945, смт Ольгинка, Волноваський район, Донецька область) – театральний режисер-постановник, педагог. Національна премія України імені Тараса Шевченка за виставу «Берестечко» Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру.
14	2014	Василенко Василь Якович (08.12.1955, с. Медвин, Богуславський район, Київська область) – український диригент, педагог, поет. Національна премія України імені Тараса Шевченка за оперу Р. Вагнера «Летючий Голландець» Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (у складі колективу).

15	2014	Рябенський Василь Іванович (03.12.1958, с. Гудими, Сумська область – 07.10.2014, Донецьк) – український театральний діяч. Національна премія України імені Тараса Шевченка за оперу Р. Вагнера «Летючий Голландець» Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (у складі колективу, посмертно).
16	2018	Андієвська Емма Іванівна (19.03.1931, Сталіно (зараз Донецьк)) – українська письменниця, поетеса та художниця. Національна премія України імені Тараса Шевченка за книги поезій «Щодення: перископи», «Маратонський біг», «Шухлядні краєвиди», «Бездзигарний час», «Міста-валети».
17	2021	Асєєв Станіслав Володимирович (01.10.1989, м. Донецьк) – український письменник, журналіст і правозахисник. Національна премія України імені Тараса Шевченка у номінації «Публіцистика і журналістика» за книгу «В ізоляції».



Довідкове видання

Шевченківські лауреати Донецчини
Інформаційні матеріали

Укладач **Корабльова** Наталія Володимирівна

Оформлення Н. І. Ганжели

Редагування Н. І. Ганжели

Відповідальний за випуск Ю. С. Василенко

Координати

Донецької обласної бібліотеки для дітей

